

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

UN RECORREGUT PER LA CATALUNYA INTERIOR GR-3

10a Etapa : VILANOVA DE L'AGUDA - ERMITA DEL CASTELLAR

SANT PERE DE PONTS - PONTS - OLIOLA

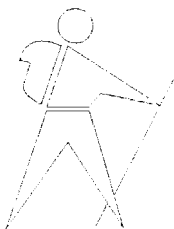
19 de març de 2000

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	7	h
Ponts. Esmorzar.	8.45	h
Sortida cap a Vilanova de l'Aguda.	9.15	h
Vilanova de l'Aguda. Inici de la caminada.	9.30	h
Ermita del Castellar. Reagrupament.	10.35	h
	10.45	h
Sant Pere de Pons. Reagrupament i visita.	11.45	h
	12.15	h
Ponts. Reagrupament.	12.40	h
	12.45	h
Oliola. Final de l'etapa.	13.55	h
Sortida cap a Ponts.	14.10	h
Ponts. Dinar.	14.25	h
Sortida cap a Vilanova.	16.30	h
Vilanova i la Geltrú.	18.30	h

Notes.-

- ** Esmorzarem a Ponts; hi ha bars. Després l'autocar ens portarà fins a Vilanova de l'Aguda.
- ** En arribar a Oliola l'autocar ens portarà fins a Ponts on dinarem.
- ** Per tal de fer la visita a la col·legiata de Sant Pere de Pons cal arribar-hi abans de les dotze del migdia. Convé doncs, intentar ajustar-se a l'horari previst.
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

UN RECORREGUT PER LA CATALUNYA INTERIOR GR-3

10a Etapa : VILANOVA DE L'AGUDA - ERMITA DEL CASTELLAR

SANT PERE DE PONTS - PONTS - OLIOLA

19 de març de 2000

DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT

Horari		
Parcial	Total	Quilometratge
0.00	0.00	0.00

Camí de Santa Perpètua (400 m). Entrant al poble per la carretera, després del segon edifici de l'esquerra, hi ha una pista (amb un rètol) que va a l'ermita de Santa Perpètua. Se segueix sempre la pista principal, deixant a dreta i esquerra entrades als camps. Més endavant veiem dos corrals a l'esquerra; anem de cara a les muntanyes.

0.28	0.28	2.150
------	------	-------

Bifurcació. Uns 300 metres abans d'arribar a una línia d'alta tensió es deixa la pista i es trenca a l'esquerra per un corriol que puja. Atenció als senyals! Als 120 metres s'arriba a un camp de conreu. S'ha de vorejar el camp per l'esquerra, anem paral·lelament a la carretera que es veu a la dreta (C-1313 de Pons a Oliana).

0.09	0.37	2.500
------	------	-------

Final del camp (480 m). Es pren un camí ample poc fressat que puja a l'esquerra cap a dalt del serrat. El camí fins a l'ermita del Castellar és perdedor en algun tram; atenció als senyals.

0.04	0.41	2.800
------	------	-------

Serrat . Un cop dalt, el camí segueix sempre per la carena de la serra, amb bones vistes a banda i banda.

0.21	1.02	4.100
------	------	-------

Bassa. A l'esquerra es deixa una petita i antiga bassa picada a la pedra. Uns 75 metres després es troba un camí que se segueix a l'esquerra tot seguint la carena.

0.04 1.06 4.350

Ermita del Castellar (530 m). Es passa pel seu costat esquerra i es continua pel mateix camí. Es creuen tres línies elèctriques, baixem.

0.09 1.15 4.880

Can Castellar (520 m). Es troben tres camins; es baixa pel de la dreta que va en sentit contrari al que es venia.

0.02 1.17 5.000

Bifurcació. Es deixa un camí antic a la dreta, 40 metres més avall, quan el camí fa una corba a la dreta, es deixa i s'agafa un corriol a l'esquerra (atenció als senyals!). De seguida es creua un camp, i al final d'aquest es troba un corriol que baixa decidit cap al barranc de Valldans.

0.10 1.27 5.600

Camp. Es voreja per l'esquerra fins a trobar un altre camp, que també es voreja pel mateix costat, al final d'aquest últim es troba un camí que hem de seguir. 75 metres més avall es deixa un camí a l'esquerra i es continua baixant.

0.02 1.29 5.770

Cruïlla (420 m). Al fons del barranc de Valldans. Es travessa el barranc cap a l'esquerra i s'agafa un camí que baixa per la seva dreta, deixant una antiga torre a la dreta.

0.03 1.32 6.000

Cruïlla. Se segueix pel camí de l'esquerra. Als 50 metres es passa pel costat d'una creu de pedra i es deixa una entrada als camps a la dreta.

0.03 1.35 6.250

Bifurcació. Es troba una pista que se segueix en la mateixa direcció que es portava (dreta). A l'esquerra hi ha una granja.

0.02 1.37 6.400

Bifurcació (400 m). Es deixa un camí a la dreta, passem pel costat d'una granja, després deixem un altre camí a la dreta i a continuació se'n deixa un altre a l'esquerra.

0.07 1.44 6.930

Bifurcació. Es deixa una pista a l'esquerra i se segueix recte.

0.02 1.46 7.030

Bifurcació. Es deixa el camí principal, i es fa un gir de 180° a la dreta per un camí que puja cap a una granja. Als 40 metres, abans d'arribar a la granja, es trenca cap a l'esquerra, sempre en pujada. Ja es veu Sant Pere de Ponts. S'ha de seguir el camí més fressat.

0.04 1.50 7.360

Bifurcació. Es deixa a l'esquerra l'entrada a un camp, més endavant, es deixa un camí a la dreta, i a continuació es gira a l'esquerra travessant un fondal.

0.08 1.58 8.010

Bifurcació. Es troba un camí més fressat que se segueix amunt a l'esquerra.

0.07 2.05 8.370

Sant Pere de Ponts (480 m). L'església queda a la dreta, per sobre d'un marge de pedra seca, al final del marge hi ha un corriol a l'esquerra que baixa cap a Ponts.

0.10 2.15 9.250

Trencalls. Se'n troben alguns, on sempre s'ha de tirar avall. Es troba la pista que baixa de Sant Pere i s'hi continua baixant per ella. Més endavant es troba un camí travesser, es va cap a la dreta.

0.05 2.20 9.700

Carrer Carrerada. Arribem a la pista asfaltada que puja a Sant Pere, la seguim cap a l'esquerra fins arribar a una cruïlla de carrers. Aquí hem d'agafar el de l'esquerra fins arribar a la plaça Artigas.

0.08 2.28 10.120

Ponts (360 m). Es travessa la plaça Artigas, i per la dreta del parc de bombers, es va a trobar la carretera de Calaf i se segueix cap a l'esquerra fins arribar al davant del bar Paris. Als pocs metres després d'aquest bar, es gira a la dreta i s'agafa el carrer Sant Jaume que puja.

0.06 2.34 10.540

Placeta. Es deixa un carrer a l'esquerra, es travessa la plaça i es gira a l'esquerra, direcció sud, per un carrer amb cases adosades. Al final del carrer, a la sortida del poble, es pren una pista que baixa cap a la dreta, i més endavant es deixa una pista a la dreta.

0.07 2.41 11.190

Cruïlla. Es continua recte, pel fons de la vall, deixant a l'esquerra un camí que puja. Atenció! En aquest sector fins arribar a la carretera de Oliola, no hi ha marques del GR.

0.04 2.45 11.470

Riu Llobregós (350 m). Es travessa el pont i es va cap a l'esquerra paral·lelament al riu.

0.13 2.58 12.590

Bifurcació. Es va a l'esquerra, a la dreta hi ha una granja. Més endavant veiem una creu a la dreta del camí.

0.12 3.10 13.410

Bifurcació. Es continua recte, es deixa el camí principal que va cap a la dreta.

0.03

3.13

13.700

Carretera de Oliola C-1313 (380 m). Es va a l'esquerra. Es fan obres en aquesta carretera per fer-hi l'autopista d'Oliola, que sembla ser, serà sense peatge. És desproporcionada l'amplada, i també el rebaixament de terres per treure les corbes a una carretera que acaba en un poblet de la Noguera. Però la nostra pregunta va quedar contestada quan vam veure les pancartes de manifestació que pengen per tot el poble.

0.23

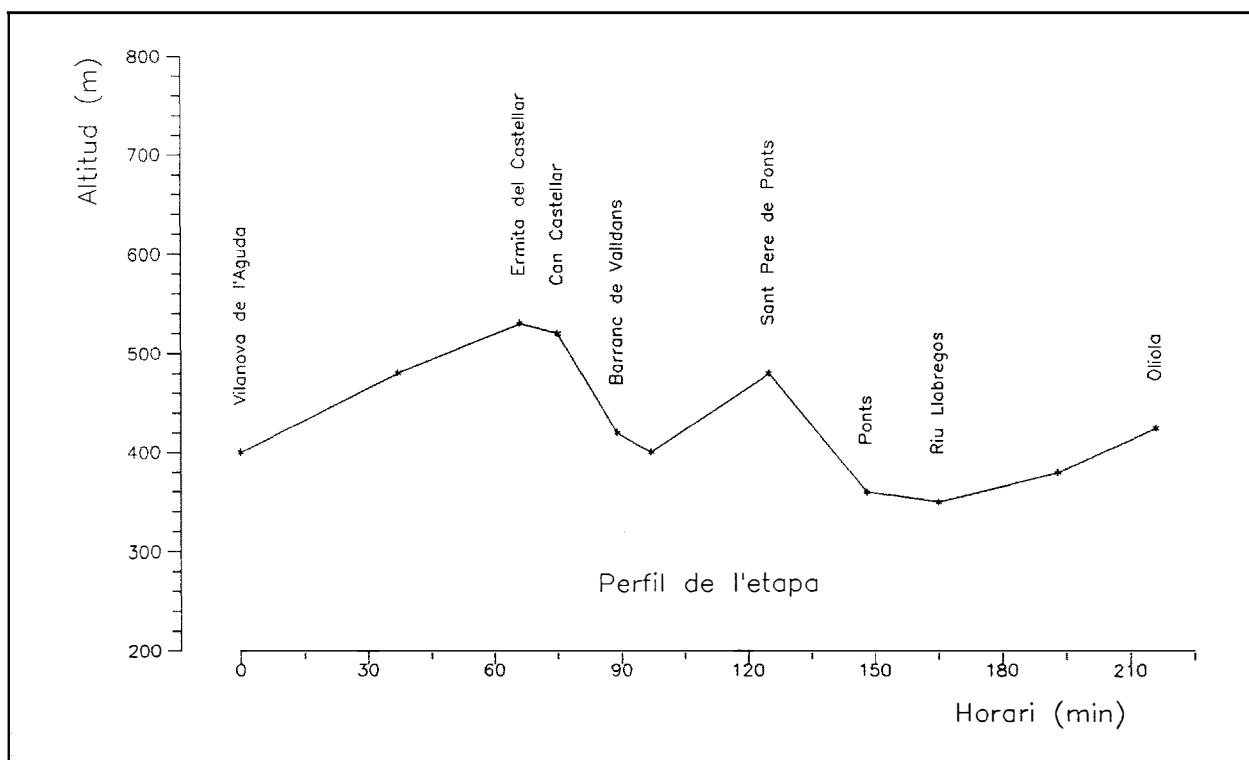
3.36

15.600

Oliola (425 m). S'entra al poble pel costat de l'antic hostal d'Oliola. El poble està format per les cases que hi ha al pla de la carretera, junt amb l'escola i el nucli antic situat dalt d'un turó.

Ramon Casas i Vidal, març de 2000

Equip de ruta: Ramon Casas, Mariano Guerra i Manuel Izquierdo

EL SEGRE MITJÀ

La subcomarca del Segre Mitjà comprèn el sector de la vall del Segre, que drena la Depressió Central, entre la Clua, just al límit de la comarca de l'Alt Urgell, i el congost d'Alós, on el Segre es torna a encaixar en els Prepirineus. A tramuntana, el Segre Mitjà és definit per la serra de Comiols, al límit amb el Pallars Jussà, als municipis de la Baronia de Rialb i Artesa de Segre (la serra i el coll de Comiols són dins el terme d'Anyà, que fou annexat a Artesa), mentre que a migdia, el límit amb la comarca de l'Urgell és la Ribera de Sió, amb la qual confronten els municipis de Foradada, Tudela de Segre (d'Artesa) i Oliola, així com, un xic més al nord, els de Cabanabona i Vilanova de l'Aguda, al límit amb la Segarra. Són compresos en la zona central els termes de Ponts i el Tossal.

No cal dir que el curs del Segre és la unitat morfològica que caracteritza la subcomarca, al qual desguassen per la dreta diversos torrents i barrancades que provenen de la serra de Comiols, essent el més important el Rialb, eix vertebrador del municipi de la Baronia de Rialb. Per l'esquerra, el riu més important que hi desguassa és el Llobregós, que ho fa dins el municipi de Ponts. És en el terme veí del Tossal que el canal d'Urgell pren l'aigua del Segre, dins un profund meandre del riu, sota el tossal de Gualter (648 m). Més a ponent, encara dins el Segre Mitjà, les serres de Marcovau i de Montclar són perforades pel canal d'Urgell, que torna a eixir a la superfície ja al Pla d'Urgell, dins el municipi de Preixens.

El relleu del Segre Mitjà és força accidentat, però més baix i més obert que el del Montsec, a causa del contrast entre els materials argilosos de la vall i els gresos i conglomerats o les margues de les vores. Les altituds oscil·len entre els 400 i els 800 m, excepte en la vall del riu, inferiors. És ací on trobem les dues poblacions importants de la subcomarca, ambdues amb mercat propi on concorren els pagesos dels municipis propers. Són aquestes poblacions les viles d'Artesa de Segre i Ponts.

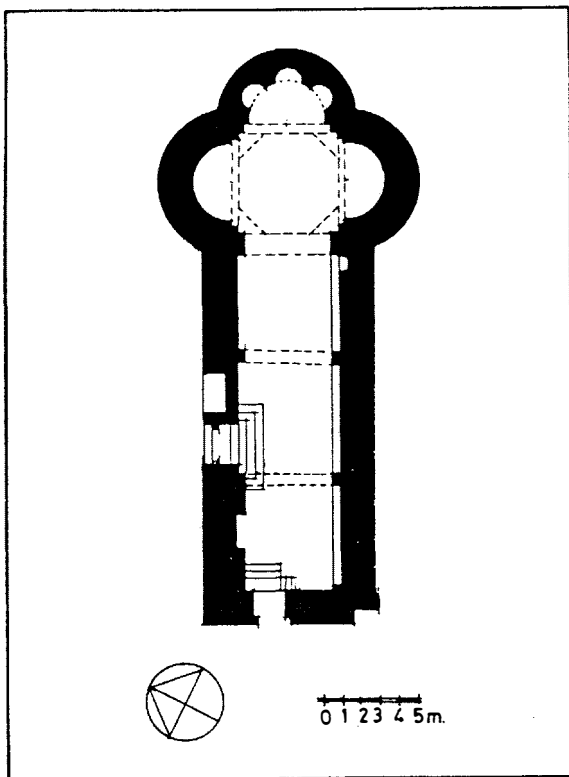
PONTS

L'antic terme municipal de Ponts centra l'anomenada ribera de Ponts, on el riu Segre, en sortir dels Prepirineus, adopta la direcció sud-oest primer encaixant-se en els gresos oligocènics i després eixamplant-se en trobar les margues, les argiles i els guixos del Segre Mitjà fins a dibuixar un llit ample amb un illot al límit de la Baronia de Rialb. L'extensió d'aquest antic terme municipal, que era d'uns 15 km², es va duplicar en agregar-se, l'any 1970, el municipi del Tossal.

L'antic municipi de Ponts és situat a la riba esquerra del Segre, accidentada a ponent pel puig de la Solana, que era just al límit amb el municipi annexat del Tossal, a 555 m d'altitud. Dins el terme de Ponts, a ponent de la vila i vora la Granja, desguassa al Segre el Llobregós. A migdia i a ponent el municipi és envoltat pel municipi d'Oliola, en la part que correspon a l'antic Terme Forà de Ponts, dit actualment Terme de Ponts tot i ser d'Oliola. Per la vila passa la carretera comarcal de Lleida a Puigcerdà, a la qual conflueix, també a la vila, la d'Igualada a Ponts.

Al segle XV la vila tenia 65 focs, i pertanyia a la vegueria de Cervera. A la primeria del segle XVIII (1718) hi havia 59 habitants i el 1787 n'hi havia 92. A partir d'aleshores la població augmentà vertiginosament i notable. El 1900 tenia 1829 habitants i el cens de 1981 en registrava 2230.

La vila de Ponts (362 m d'altitud) és situada a la dreta del Llobregós i a l'esquerra del Segre, poc abans de la confluència d'ambdós, i és dominada pel tossal de les Forques, on s'aixeca el castell de Ponts. La part antiga de la població és centrada pel Carrer Major, porxat, el de Santa Maria, les places del Planell i del Portal Nou i la placeta del Blat. Els eixamples moderns s'han construït a ponent i a migdia d'aquest nucli primitiu, en la part de tramuntana del qual, prop del riu, hi ha l'església parroquial i antiga col·legiata, avui cap d'arxiprestat, de Santa Maria de Ponts, dedicada també a Sant Pere.

L'antic edifici parroquial, que era gòtic, fou mig destruït el 1839 quan les tropes carlines incendiaren la vila; fou reconstruït posteriorment en estil neogòtic. Fa uns anys es va descobrir al costat de l'església un passadís cobert amb lloses que duu a una cambra circular amb falsa volta. Bé que l'estructura sembla megalítica, fou usada com a sitja posteriorment, potser durant la dominació sarraïna, car hi ha numeració àrab. Vora l'església hi ha l'antiga parròquia, avui capella dedicada a Santa Maria de l'Esplugu (o la Mare de Déu dels Dolors). Resten vestigis de la capella romànica de Sant Antoni del Portal, a l'indret on hi hagué el portal de Sant Antoni.

Sobre la vila, dalt el tossal de les Forques s'aixeca el castell de Ponts, del qual es conserven algunes restes de murs, bastits sobre la roca, i vestigis de torres caigudes. Al peu del castell, en una petita esplanada s'alça l'església de l'antic monestir de Sant Pere de Ponts, antiga canònica agustiniana. La notícia més antiga que es coneix de l'església del monestir data de l'any 1091, quan els comtes Ermengol IV i Adelaida d'Urgell atorgaren a Sant

Pere l'església de la Ràpita vora Balaguer. El 1143 l'església rebé importants donacions del comte Ermengol VI, encaminades a la fundació d'un monestir benedictí, que no hi fou fundat. Hom hi instituï, en canvi, una canònica agustiniana a partir del 1169, quan Pere de Puigverd, senyor del castell de Ponts, donà l'església al bisbe d'Urgell, Arnau de Preixens. Hi havia un prior i quatre canonges.

Malgrat que als segles XIII i XIV es feren algunes obres, en aquesta darrera centúria es començà a apreciar una notable decadència. Tot i això fins al segle XVI es continuaren nomenant priors. Actualment en resta l'església, restaurada, que és un magnífic edifici d'una sola nau, capçada per tres absis en creu, ornats exteriorment per finestres cegues entre lesenes i amb un cimbori octogonal sobre el creuer. La nau, coberta amb volta de canó té diversos arcs torals i a l'absis central hi ha tres fornícules buides al seu interior. A la façana de migdia, exteriorment, s'hi obre un arcosoli gòtic que conté un sarcòfag. El primer de maig s'hi celebra la festa dels Amics de Sant Pere de Ponts.

El 1970 l'antic municipi del Tossal va ser agregat al municipi de Ponts. Amb una extensió de 15.24 km², el seu terme s'estén a banda i banda del Segre, en la subcomarca noguerenca del Segre Mitjà. El terme del Tossal és accidentat a migdia per la serra de la Força, al límit amb Tudela de Segre del municipi d'Artesa de Segre i Oliola. El Segre, al seu pas per l'antic terme del Tossal, dibuixa diversos meandres, en un dels quals, a tramuntana del poble, hi ha la resclosa i la presa d'aigües del canal d'Urgell, el complex hidroelèctric del qual sofrí greus danys en la riuada del 7 de novembre de 1982. La resclosa ja hagué de ser reconstruïda després de la riuada d'octubre de 1907.

El municipi del Tossal, a més del poble homònim, que n'era el cap, comprèn els de la Força d'Estany i de Torreblanca, així com l'església i castell de Sant Joan i el santuari de Sant Domingo de Mitja Costa. El poble del Tossal, a 387 m d'altitud, és situat sota el cingle d'Estany. No gaire lluny del poble, a tramuntana, hi ha el Tossal, de 347 m. L'església parroquial és dedicada a Sant Bartomeu (en depèn el santuari de Sant Domingo de Mitja Costa, sota el puig de la Solana), romànica. El 1936 hi havia l'obra d'una nova església parroquial començada, que restà interrompuda. Hi ha una petita caseria amb la capella de Sant Isidre, de la companyia que va explotar el canal d'Urgell, la Societat Anònima del Canal d'Urgell.

OLIOLA

El municipi d'Oliola, d'una extensió de 85.46 km², forma part de la subcomarca anomenada del Segre Mitjà i és situat a l'esquerra del riu però sense arribar al seu curs. Oliola és, a migdia, al límit amb les comarques de l'Urgell i la Segarra. A ponent termeneja amb l'antic municipi del Tossal, avui agregat a Ponts, pel puig de la Solana (535 m). A llevant confronta amb els municipis de Cabanabona i Vilanova de l'Aguda. Al sector de tramuntana, concretament al nord-est, una llenca del terme d'Oliola, on hi ha la serra del Castellar (540 m), als vessants de la serra del Pubill, penetra nord enllà, envoltant el terme de Ponts i arribant molt a prop de la carretera comarcal de Lleida a Puigcerdà, paral·lela al Segre. Aquesta part i el sector a tramuntana del poble d'Oliola és el que correspon a l'anomenat Terme Forà de Ponts o, senzillament, Terme de Ponts, que antigament havia format part del municipi de la vila de Ponts. Aquest antic Terme de Ponts comprèn els llocs de Castellnou del Gos o el Gos, Gratallops, Plandogau, la Torre d'En Bru o Masbrú, Masdentorres, Maravella, les Mollerigues, Serralta i Serrabaixa. El terme municipal d'Oliola comprèn, encara, el poble de Coscó (que després d'Oliola constitueix el nucli més important), l'antic poble i actual masia de Castellblanc i, a més, els antics llocs de Canosa, Claret, Renant i els Arquells.

A principis de segle hi havia uns 1900 habitants però aquesta xifra ha anat disminuint al llarg dels anys. Els 319 habitants que hi havia l'any 1970 es distribuïen així: a Oliola 116 h, a Coscó 107, 11 a Claret, 37 a Castellnou del Gos i 48 a Plandogau. El cens del 1981 en registrava només 265.

El poble d'Oliola (504 m) és situat al vessant d'un turó, on s'esglaonen les cases. Al cim del turó hi ha les restes del castell d'Oliola, del qual s'ha dit si podia ser d'origen visigòtic. Al primer replà de la roca hi ha l'església parroquial de Sant Tirs, romànica modificada. De nau sobrealçada, l'absis és decorat amb arcuacions i a l'interior conserva restes de pintura antiga. El cimbori sembla datar del segle XVIII. Al costat de l'església hi ha la rectoria que és força antiga. Es conserven restes de la muralla. No gaire lluny del poble hi ha la capella del Sagrat Cor, a 452 m d'altitud.

El Terme de Ponts o Terme Forà de Ponts, com ha estat dit, pertanyia antigament al terme d'aquesta vila i al segle XIX en fou separat i agregat al municipi d'Oliola. Avui la partida anomenada el Terme de Ponts comprèn els llocs del Gos, Gratallops, Plandogau, la Torre d'En Bru, Masdentorres i les Mollerigues.

El poble del Gos, també dit Castellnou del Gos, és situat sobre un turonet vora la carretera d'Artesa de Segre a Ponts. L'església és dedicada a Sant Sebastià i segueix la tradició del romànic; d'una nau captaça per un absis cobert amb lloses, té la porta apuntada. Al peu de la serra de la Força hi ha el pla de Gratallops, amb el llogarret de Gratallops; més al sud-est, al lloc de Plandogau o Piadogau, hi ha l'església parroquial de Santa Maria i la capella de Sant Martí de la Garriga, vora Can Garriga, avui en ruïna.

El poble de Coscó és al vessant meridional de la serra de Montclar, a la vall del Sió. L'església parroquial de Santa Maria de Coscó pertangué al capítol d'Urgell. L'edifici és romànic, amb alguns additaments posteriors, com la sagristia i el campanar de torre.

A la partió d'aigües entre el Llobregós i el Sió, a 533 m d'altitud, hi ha el llogaret de Claret. En el seu terme hi ha les capelles del Carme, Sant Ramon Nonat del Mas Vell i Sant Amanç, en ruïna.

BIBLIOGRAFIA

- ## Topoguia del Sender de Gran Recorregut GR-3.
Tram L'Estany - Tàrraga.
Senders de Catalunya. Barcelona (1998).
- ## El Segrià, les Garrigues, la Noguera i el Baix Cinca.
Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Volum 10.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona (1983).
- ## Noguera.
Mapa comarcal de Catalunya (23). Cartografia escala 1:50.000
Institut Cartogràfic de Catalunya. Barcelona (1994).

Agustí Poch, març de 2000

